

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Педагогічний факультет
кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи

Наталія Сабат, Надія Сабат

СУЧАСНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ТА ВИЩОЇ ОСВІТИ

методичні рекомендації для студентів ОР “магістр”
спеціальності 231 Соціальна робота

Івано-Франківськ – 2021

УДК 37.013.42:371.321

С 12

*Рекомендовано до друку науково-методичною радою
Педагогічного факультету Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника (протокол № 6 від 25 березня 2021 р.)*

Рецензенти:

Корнят В. С. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної освіти та соціальної роботи факультету педагогічної освіти Львівського національного університету імені Івана Франка;

Тесленко Т. В. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки і методики початкового навчання факультету педагогіки та психології Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

С 12 Сабат Н. І., Сабат Н. В.

Сучасні педагогічні технології у закладах загальної середньої та вищої освіти : методичні рекомендації для студентів ОР “магістр” спеціальності 231 Соціальна робота. Івано-Франківськ : НАІР, 2021. 72 с.

Методичні рекомендації складено відповідно до місця та значення дисципліни за структурно-логічною схемою, передбаченою освітньою програмою підготовки магістрів. Представлене видання рекомендоване для студентів спеціальності 231 Соціальна робота, що навчаються за освітньо-професійною програмою «Соціальна педагогіка».

Методичні рекомендації вміщують: передмову; загальні рекомендації до організації самостійної роботи студентів; тематику лекцій; рекомендовану літературу до лекцій; плани семінарських занять; теми індивідуальних науково-дослідних завдань; програмові вимоги до іспиту; вимоги до контролю успішності студентів; тезаурус основних понять.

УДК 37.013.42:371.321

© Сабат Н. І., Сабат Н. В.

© Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
ЗАГАЛЬНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ	7
ТЕМАТИКА ЛЕКЦІЙ	10
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО ЛЕКЦІЙ	13
ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ	19
ІНДИВІДУАЛЬНІ НАУКОВО-ДОСЛІДНІ ЗАВДАННЯ	42
ПРОГРАМОВІ ВИМОГИ ДО ІСПИТУ	45
КОНТРОЛЬ УСПІШНОСТІ СТУДЕНТІВ	48
ТЕЗАУРУС	54
ДОДАТОК А	69

ПЕРЕДМОВА

Програма вивчення навчальної дисципліни “Сучасні педагогічні технології у закладах загальної середньої та вищої освіти” складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахівців ОР “магістр” галузі знань 23 Соціальна робота спеціальності 231 Соціальна робота.

У сучасних умовах реформування системи освіти України набула актуальності проблема професійної підготовки фахівців. Її розв’язання полягає у відродженні українським суспільством національної ідеї, відкритості зарубіжному досвіду, втіленні перспективних технологій розвитку, навчання, викладання у закладах вищої освіти. У цьому процесі особливої актуальності та визначального значення набувають методика, методи, технології та техніки викладання дисциплін у ЗВО.

Об’єкт дослідження – процес створення, впровадження та поширення в освітній діяльності нових підходів, ідей, методів та прийомів, технологій, спрямованих на оновлення, модернізацію, трансформацію навчального процесу відповідно до вимог часу.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є сучасні педагогічні технології у закладах вищої освіти в процесі викладання навчальних дисциплін.

Міждисциплінарні зв’язки: методика викладання психолого-педагогічних дисциплін, педагогіка вищої школи та педагогічна майстерність викладача, сучасні інформаційні технології в освіті й науці.

Програма навчальної дисципліни складається з таких *змістових модулів*:

- 1) науково-методичні засади інноваційних методів викладання навчальних предметів у закладах освіти;
- 2) інноваційні педагогічні технології;
- 3) сучасні технології дистанційного навчання.

Мета навчальної дисципліни: висвітлення змісту сучасних педагогічних освітніх технологій навчання та розвиток вмінь, навичок, здатності використовувати їх під час викладання у закладах вищої освіти.

Завдання навчальної дисципліни:

- вивчення концепції і цілей сучасних педагогічних технологій навчання;
- оволодіння студентами базовими знаннями щодо понять і принципів педагогічних технологій навчання;
- поняття педагогічних технологій навчання як дидактичної системи;
- основні відомості про педагогічні технології навчання: історія, виклики і перспективи;
- якісні і кількісні критерії сучасних педагогічних технологій навчання;
- вирішення проблеми прийняття відповідальних рішень;
- ознайомлення з сучасними освітніми технологіями навчання, що стосується викладання у закладах вищої освіти;
- розкриття наукових основ педагогічних технологій навчання, формування знань про переваги і сильні сторони сучасних освітніх технологій навчання;
- здобуття відповідного обсягу теоретичних знань та практичних вмінь і навичок, орієнтованих на майбутню викладацьку діяльність.

Методологічною основою викладання дисципліни є нормативно-правова база (документи) із дидактики (концепція, стратегія, принципи, підходи, індикатори, цілі), науково-навчальна і науково-методична література, навчальні програми, статистичні дані, дидактичні моделі.

Навчальний курс “Сучасні педагогічні технології у закладах загальної середньої та вищої освіти” передбачає формування у студентів основних підходів і принципів концепції викладання у вищій школі.

- У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен *знати*:
- поняття “технологія”, “педагогічна технологія”;

- види технологій;
- суттєві особливості педагогічної технології, етапи її становлення та ознаки;

- суттєві особливості та якості сучасних педагогічних технологій.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен *вміти*:

- з метою розвитку педагогічних здібностей вміти робити порівняльний аналіз традиційного підходу до організації педагогічного процесу та з точки зору сучасних педагогічних технологій;

- виділяти та вивчати з метою подальшого впровадження в педагогічну практику сучасні педагогічні технології.

ЗАГАЛЬНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Самостійна робота є невід'ємною складовою вивчення навчальної дисципліни. Вона здійснюється за такими *напрямами*:

- підготовка теоретичних питань до семінарських занять;
- виконання практичних завдань;
- конспектування першоджерел;
- підготовка рефератів;
- виконання індивідуальних (професійно-орієнтованих) завдань;
- підготовка до підсумкових модульних робіт;
- підготовка до екзаменів або заліків.

Підготовка теоретичних питань до семінарських занять передбачає опрацювання теми за питаннями семінарського заняття. Ці питання могли як розглядати під час лекції, так і повністю виноситися на самостійне опрацювання.

Алгоритм підготовки.

1. Визначте питання для підготовки (мають бути розглянуті усі питання, вказані у плані семінарського заняття).
2. Візьміть у бібліотеці університету джерела, зазначені у списку основної літератури. При підборі літератури Ви можете користуватися бібліотечними каталогами (алфавітним, предметним або систематичним).
3. Визначте розділи (теми або параграфи), у яких розкрито питання семінарського заняття.
4. Прочитайте ці розділи.
5. Складіть план (простий або складний) відповіді на кожне питання.
6. Визначте основні поняття, які Ви повинні засвоїти.
7. Проаналізуйте, як опрацьований матеріал пов'язаний з іншими питаннями теми.

8. Для кращого засвоєння та запам'ятовування матеріалу складіть короткий конспект, схеми, таблиці або графіки по прочитаному матеріалу.

9. Визначте проблеми в опрацьованому матеріалі, які Ви недостатньо зрозуміли. З цими питаннями Ви можете звернутися на консультації до викладача.

10. Перевірте, як Ви засвоїли опрацьоване питання. Ви можете це зробити, відповівши на тестові питання до теми або розв'язавши практичні завдання.

Підготовка рефератів передбачає глибокий та детальний аналіз проблеми, винесеної у темі реферату.

Алгоритм підготовки.

1. Ознайомтеся з вимогами до реферату.
2. Оберіть тему реферату.
3. Підберіть літературу, у якій розкривається тема реферату. При підборі літератури Ви можете користуватися бібліотечними каталогами (алфавітним, предметним або систематичним).
4. Складіть план реферату.
5. Опрацюйте літературні джерела, користуючись порадами до конспектування першоджерел.
6. Систематизуйте опрацьований матеріал відповідно до плану реферату.
7. Дайте власний критичний аналіз та оцінку висвітленої проблеми.
8. Оформіть реферат відповідно до вимог.
9. Здайте реферат викладачу у зазначений термін.

Підготовка до підсумкових модульних робіт (ПМР), заліків та екзаменів має на меті узагальнення та систематизацію знань з окремого модуля або дисципліни у цілому.

Алгоритм виконання.

1. Ознайомтеся з переліком питань та завдань до ПМР, заліку або екзамену.

2. Підберіть підручники, інструктивно-методичні матеріали або іншу довідкову літературу, необхідну для підготовки (її перелік Ви можете знайти в інструктивно-методичних матеріалах до модуля або курсу).

3. Перегляньте зміст кожного питання, користуючись власними конспектами або підручниками.

4. Визначте рівень знань з кожного питання.

5. Визначте питання, які потребують ретельнішої підготовки (опрацювання додаткової літератури, складання конспектів, схем, розв'язання окремих типів задач тощо). З цією метою зверніться до алгоритму підготовки теоретичних питань до семінарських занять.

6. Для самоперевірки перекажіть теоретичні питання або вирішіть практичне завдання.

Примітка

1. При виконанні завдань, винесених на самостійне опрацювання, Ви можете звертатися за консультацією до викладача. Про час проведення консультацій повідомляє викладач.

2. Теми, які у повному обсязі виносяться на самостійне опрацювання, та індивідуальні завдання студент має здати викладачу на консультації (дату проведення консультації повідомляє викладач).

ТЕМАТИКА ТА ЗМІСТ ЛЕКЦІЙ

Змістовий модуль 1.

Науково-методичні засади сучасних методів викладання навчальних предметів у закладах освіти

Тема 1. Підвищення якості вищої освіти як чинник розвитку і модернізації змісту освітнього процесу

1. Аналіз підходів до визначення поняття “якість вищої освіти”.
2. Якість освіти за міжнародними освітніми програмами.
3. Принципи та напрями підвищення якості вищої освіти в Україні.
4. Шляхи покращення якості сучасної вищої освіти.
5. Якість надання освітніх послуг як чинник забезпечення ринку праці конкурентоспроможними фахівцями.
6. Сучасні вимоги до викладача ЗВО.

Тема 2. Сучасні педагогічні технології у закладах загальної середньої та вищої освіти

1. Поняття педагогічної технології.
2. Основні якості сучасної педагогічної технології.
3. Рівні педагогічних технологій.
4. Дидактичні вимоги до сучасних технологій навчання.
5. Інноваційні методи викладання навчальних предметів у закладах вищої освіти.

Змістовий модуль 2.

Інноваційні педагогічні технології

Тема 3. Технології особистісно-орієнтованого та проблемно-орієнтованого навчання

1. Ознаки технологічно організованого навчального процесу.
2. Технології особистісно-орієнтованого навчання.
3. Технології проблемно-орієнтованого навчання.

Тема 4. Інтерактивні технології

1. Класифікація інтерактивних технологій.
2. Технології кооперативного навчання.
3. Технології колективно-групового навчання.
4. Технологія ситуаційного моделювання.
5. Технологія опрацювання дискусійних питань.
6. Проектна технологія (метод проєктів).

Тема 5. Інноваційні форми та методи навчання в сучасній школі

1. Коучинг як результативна педагогічна технологія.
2. Storytelling – ефективний метод розвитку комунікативної компетентності сучасних учнів.
3. Скрінкасти: сутність, особливості застосування.

Змістовий модуль 3

Сучасні технології дистанційного навчання

Тема 6. Сучасні інформаційні технології навчання. Мультимедіа-технології. Метод веб-квесту

1. Дистанційне навчання як сукупність сучасних технологій.
2. Інформаційно-комунікаційні та комп'ютерні технології навчання.

3. Застосування вебтехнологій у навчальному процесі.
4. Основні види відеолекцій та відеозанять.
5. Методи контролю оцінки знань при дистанційній формі навчання.
6. Ідеї використання емоджі та гіфок на уроках.
7. Програмні розробки медіадодатків для Android та Windows, які дозволяють створити безбар'єрне освітнє середовище для дітей із особливими освітніми потребами в умовах сучасного інформаційного суспільства.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО ЛЕКЦІЙ

Базова

1. Барабась Д., Джафаров Д., Шпак І. Освітні інновації та їх імплементація в Україні. *Науковий вісник [Одеського національного економічного університету]*. 2016. № 3. С. 35–54. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nv_2016_3_5.
2. Буркова Л. Ключ до управління: Класифікація педагогічних інновацій як елемент механізму керування інноваційним процесом в освіті. *Директор школи, ліцею, гімназії*. 2000. № 1. С. 31–37.
3. Вакуленко В. М. Види інновацій в освіті та їх класифікація. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2010. Вип. 4. URL: http://nbuv.gov.ua/jpdf/Vnadps_2010_4_4.pdf
4. Дистанційна освіта в Україні: інноваційні, нормативно-правові, педагогічні аспекти : матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції, 16 червня 2020 р., м. Київ / Національний авіаційний університет; наук. ред. Н. П. Муранова. Київ : НАУ, 2020. 154 с.
5. Дистанційне навчання: психологічні засади : монографія / за ред. М. Л. Смульсон. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2012. 240 с.
6. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посібн. Київ : Академвидав, 2004. 352 с.
7. Дубасенюк О. А. Інновації в сучасній освіті // Інновації в освіті: інтеграція науки і практики: збірник науково-методичних праць / за заг. ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. С. 12–28.
8. Дубасенюк О. А. Інноваційні навчальні технології – основа модернізації університетської освіти. *Освітні інноваційні технології у процесі викладання навчальних дисциплін: зб. наук.-метод. праць / за ред. О. А. Дубасенюк*. Житомир : Вид-во ЖДУ, 2004. С. 3–14.

9. Євсюков О. Ф. Педагогічні технології: навчальний посібник. Харків : ХНАУ, 2020. 228 с.
10. Зверєва І. Д. Соціальна педагогіка : мала енциклопедія. Київ : Центр учбової літератури, 2008.
11. Інновації у вищій освіті: глосарій термінів і понять / за ред. І. В. Артёмова; [уклад. : І. В. Артёмов, А. В. Шершун, С. В. П'ясецька-Устич]. Ужгород : ПП "АУТДОР-ШАРК", 2015. 160 с.
12. Козлова Г. М. Методика викладання у вищій школі: навч. посібн. Одеса : ОНЕУ, ротапринт, 2014. 200 с.
13. Концептуальні засади становлення інноваційного суспільства в Україні: монографія / кол. авт. : Г. П. Клімова, С. М. Іванов, Л. С. Шевченко та ін.; за ред. Ю. Є. Атаманової, Г. П. Клімової. Харків : Право, 2015. 452 с.
14. Кошечко Н. В. Методика викладання у вищій школі: навч. посібн. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2013. 115 с.
15. Кремень В. Г. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України. Київ : Юрінком Інтер, 2008.
16. Куликова О. Активні методи навчання в підготовці фахівців книгознавчого профілю. *Вісник Книжкової палати*. 2014. № 2. С. 3–6.
17. Мельникова О. В. Інновації у вищій освіті як чинник формування національної економіки знань. *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди*. Серія: Економіка. 2014. Вип. 14. С. 16–27.
18. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посібн. Київ : Видавництво А.С.К., 2004. 192 с.
19. Професіоналізм педагога в умовах освітніх інновацій : колективна монографія / за наук. ред. проф. Гаврілової Людмили. Nameln, Germany : InterGING. 2019. 312 с.
20. Теорія та практика змішаного навчання: монографія / В. М. Кухаренко [та ін.] ; ред. В. М. Кухаренко; Нац. техн. ун-т "Харків.

політехн. ін-т”. Харків : Міськдрук, 2016. 284 с.

21. Сірий Є. В. Інноваційний розвиток освіти в Україні: розгортання проблеми та засадницькі орієнтири. *Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки*: збірник наукових праць. Київ, 2010. С. 65–77.

22. Химинець В. В. Інноваційна освітня діяльність. Тернопіль : Мандрівець, 2009. 358 с.

23. Чепіль М. М., Дудник Н. З. Педагогічні технології: навч. посібн. Київ : Академвидав, 2012. 224 с.

24. Яновський А. Інформаційно-освітнє середовище в умовах дистанційного навчання. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. 2019. Том 4, № 30. С. 310–315.

Додаткова

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти в Україні: Історія, Теорія: підручник. Київ : Либідь, 1998. 560 с.

2. Барбашова І. А. Дидактика: навч. посібник для студентів ВНЗ. 2-е видання. Донецьк : Ландон-XXI, 2011. 228 с.

3. Білик Н. І., Любченко Н. В. Педагогічний коучинг як технологія професійного розвитку вчителя в системі підвищення кваліфікації. *Імідж сучасного педагога* : електрон. наук. фах. журн. 2020. № 5 (194). С. 41–46. DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2020-5\(194\)-41-46](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2020-5(194)-41-46) URL: <http://isp.poippo.pl.ua/article/view/215279>

4. Бондар В. Дидактика: підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Либідь, 2005. 252 с.

5. Вишневський О. І. Теоретичні основи сучасної української педагогіки: навч. посіб. Вид. 3-є, доопрац. і допов. Київ : Знання, 2008. 568 с.

6. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи : навч. посібн. Київ : Центр навчальної л-ри, 2003. 320 с.
7. Вітвицька С. С. Практикум з педагогіки вищої школи: навч. посібн. Київ : Центр навчальної л-ри, 2005. 398 с.
8. Запорожцева Ю. С. Стратегія супервізії (наставництва) як підтримка професійного розвитку сучасного педагога. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2020. № 69, т. 1. С. 70–73.
9. Застосування телекомунікаційних засобів у навчальному процесі (психолого-педагогічні аспекти): навч.-метод. посібн. / авт. кол.; за ред. М. Л. Смульсон. Київ : Педагогічна думка, 2008. 256 с.
10. Інтегроване навчання. URL: https://edera.gitbook.io/glossary/integraciya/intehrovane_navchannia
11. Кайданова Л. Г., Мнушко З. М. Модульна технологія навчання: навч.-метод. посібн. Харків : Золоті сторінки, 2002. 83 с.
12. Комп'ютерні технології в освіті: навч. посібн. / Ю. С. Жарких, С. В. Лисоченко, Б. Б. Сусь, О. В. Третяк. Київ : Вид.-поліграфічний центр "Київський університет", 2012. 239 с.
13. Курлянд З. Н. Педагогіка вищої школи. Київ : Знання, 2009. 387 с.
14. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи: навч. посібн. Київ : Знання, 2005. 485 с.
15. Максимюк С. П. Педагогіка: навч. посібн. Київ : Кондор, 2009. 670 с.
16. Малафіїк І. В. Дидактика: навч. посіб. Київ : Кондор, 2005. 400 с.
17. Мариновська О. Я. Педагогічна інноватика&менеджмент інновацій : навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2019. 504 с.
18. Новолокова Н. П. Енциклопедія педагогічних технологій та

інновацій. Харків : Основа, 2012. 176 с.

19. Олексін Ю. П., Якубовська С. С. Педагогічна супервізія як елемент індивідуалізації дуального навчання. *Молодий вчений*. 2018. № 4.1 (56.1). С. 102–104.

20. Організація освітнього процесу в закладах післядипломної педагогічної освіти з використанням електронних технологій навчання : методичні рекомендації / за заг. ред. Л. Л. Ляхоцької; ДВНЗ “Ун-т менедж. Освіти”. Київ, 2017. 196 с.

21. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи: навч. посібн. / М-во освіти і науки України, Львівський держ. ун-т внутрішніх справ. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 472 с.

22. Педагогічні аспекти відкритого дистанційного навчання: монографія / О. О. Андрєєв, К. Л. Бугайчук, Н. О. Каліненко, В. М. Кухаренко, Н. А. Люлькун, Л. Л. Ляхоцька, Н. Г. Сиротенко, Н. Є. Твердохлєбова (за ред. О. О. Андрєєва, В. М. Кухаренка). Харків, 2013. 212 с.

23. Світовий досвід розвитку дистанційних форм освіти у вітчизняному контексті. Аналітична записка. URL: <http://old2.niss.gov.ua/articles/1693>

24. Слєпкань З. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі. Київ, 2000.

25. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. праць. Вип. 40 / редкол.: І. А. Зязюн (голова) та ін. Київ-Вінниця : ТОВ фірма “Планер”, 2014. 491 с.

26. Цокур О. Я. Педагогіка вищої школи: навч.-метод. посібн. Випуск 1. Основи наукового педагогічного дослідження / за ред. Панькова А. І. Одеса, 2002. 424 с.

27. Шаров С. В. Дидактичні умови організації диференційованої самостійної навчальної діяльності студентів педагогічного університету :

монографія. Мелітополь : Люкс, 2011. 162 с.

28. Щекатунова Г. Моніторинг педагогічних нововведень. *Рідна школа*. 2009. № 4. С. 14–17.

29. Ярощук Л. Г. Основи педагогічних вимірювань та моніторингу якості освіти: навч. посібн. Луцьк, 2010. 308 с.

30. Ягупов В. В. Педагогіка: навч. посібн. Київ : Либідь, 2003. 560 с.

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінарське заняття № 1

Сутність, якості, рівні сучасних педагогічних технологій

I. Питання для поглибленого опрацювання та обговорення

1. Поняття педагогічної технології.
2. Основні якості сучасної педагогічної технології.
3. Рівні педагогічних технологій.
4. Дидактичні вимоги до сучасних технологій навчання.

II. Тематика рефератів

1. Характеристика основних складових демократизації навчального процесу.
2. Узагальнення і систематизація сучасних педагогічних технологій вітчизняними вченими.
3. Етапи становлення нової педагогічної технології.
4. Характеристика наочно орієнтованих технологій навчання.
5. Характеристика особистісно орієнтованих технологій навчання.
6. Співвіднесення дидактичних систем і технології навчання.
7. Характеристика основних ознак педагогічних технологій.

III. Творчі завдання

1. Складіть перелік чинників, які зумовили введення до освітньої галузі поняття педагогічної технології.
2. Перерахуйте труднощі, які ускладнюють розуміння й уживання поняття “технології” в педагогічній галузі. Мотивуйте відповідь.
3. Складіть таблицю з дефініціями поняття “педагогічна технологія” із зазначенням автора, джерела та року видання, з якого ви почерпнули матеріал. Прокоментуйте розмаїтість визначень. Виберіть

найоптимальніші, на ваш погляд, тлумачення, поясніть свій вибір.

4. Опишіть, яким чином відбувається розмежування таких понять, як “освітня технологія”, “педагогічна технологія”, “технологія навчання (виховання, управління)”.

Рекомендована література

1. Буркова Л. Ключ до управління: Класифікація педагогічних інновацій як елемент механізму керування інноваційним процесом в освіті. *Директор школи, ліцею, гімназії*. 2000. № 1. С. 31–37.

2. Вакуленко В. М. Види інновацій в освіті та їх класифікація. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2010. Вип. 4. URL: http://nbuv.gov.ua/jpdf/Vnadps_2010_4_4.pdf

3. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посібн. Київ : Академвидав, 2004. 352 с.

4. Дубасенюк О. А. Інновації в сучасній освіті // Інновації в освіті: інтеграція науки і практики: збірник науково-методичних праць / за заг. ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. С. 12–28.

5. Дубасенюк О. А. Інноваційні навчальні технології – основа модернізації університетської освіти. *Освітні інноваційні технології у процесі викладання навчальних дисциплін: зб. наук.-метод. праць / за ред. О. А. Дубасенюк*. Житомир : Вид-во ЖДУ, 2004. С. 3–14.

6. Зверєва І. Д. Соціальна педагогіка : мала енциклопедія. Київ : Центр учбової літератури, 2008.

Семінарське заняття № 2

Загальні засади педагогічної інноватики

І. Питання для поглибленого опрацювання та обговорення

1. Інноваційні тенденції розвитку сучасної освіти. Інноваційність як

ознака сучасності.

2. Гуманістична спрямованість освітніх інноваційних процесів.
3. Педагогічна інноватика у структурі наукового знання.
4. Сутність та структура педагогічної інноватики. Класифікація педагогічних нововведень.
5. Закони перебігу інноваційних процесів.
6. Принципи управління інноваційними освітніми процесами.
7. Структура і динаміка розвитку освітніх інноваційних процесів.
8. Педагогічна технологія як наука про майстерність.

II. Тематика рефератів

1. Історичні аспекти педагогічної технології.
2. Інноваційні процеси в системі освіти.
3. Типи структур інноваційних процесів.
4. Умови ефективності інноваційних педагогічних процесів.
5. Сутність і особливості педагогічної технології.
6. Класифікація педагогічних технологій.
7. Технологія тимбілдингу в умовах закладу загальної середньої освіти.

III. Творчі завдання

1. Охарактеризуйте причини і сутність світової кризи освіти.
2. Обґрунтуйте роль інноваційних процесів у сучасній освіті.
3. Окресліть коло проблем навчального закладу, на вирішення яких спрямована інноваційна діяльність.
4. Розкрийте специфіку інноваційного навчання та його роль у розвитку самодостатньої особистості.
5. Визначте зв'язок інновації і традиції.
6. Як, на ваш погляд, співвідносяться творчість і професіоналізм у діяльності педагога-новатора?

Рекомендована література

1. Барабась Д., Джафаров Д., Шпак І. Освітні інновації та їх імплементація в Україні. *Науковий вісник [Одеського національного економічного університету]*. 2016. № 3. С. 35–54. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nv_2016_3_5.
2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посібн. Київ : Академвидав, 2004. 352 с.
3. Інновації у вищій освіті: глосарій термінів і понять / за ред. І. В. Артйомова; [уклад. : І. В. Артйомов, А. В. Шершун, С. В. П'ясецька-Устич]. Ужгород : ПП “АУТДОР-ШАРК”, 2015. 160 с.
4. Концептуальні засади становлення інноваційного суспільства в Україні: монографія / кол. авт. : Г. П. Клімова, С. М. Іванов, Л. С. Шевченко та ін.; за ред. Ю. Є. Атаманової, Г. П. Клімової. Харків : Право, 2015. 452 с.
5. Швардак М. В. Технологія тимбілдингу в умовах закладу загальної середньої освіти. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. Серія : Педагогіка та психологія. 2019. Вип. 2(2). С. 69–72.

Семінарське заняття № 3

Системні інноваційні педагогічні технології

I. Питання для поглибленого опрацювання та обговорення

1. “Будинок вільної дитини” М. Монтессорі.
2. “Йєна-план-школа” П. Петерсена.
3. Антропософські школи Р. Штейнера.
4. “Школа успіх і радості” С. Френе.
5. “Школа для життя, через життя” Ж.-О. Декролі.

II. Тематика рефератів

1. Сутність інноваційної педагогічної діяльності.
2. Антиінноваційні бар'єри у професійній діяльності педагога та шляхи їх подолання.
3. Управління інноваційною педагогічною діяльністю.

III. Творчі завдання

1. Розкрийте сутність понять “духовний зародок”, “всотуючий розум”, “здатність до самобудівництва” (за М. Монтесорі).
2. Прокоментуйте твердження М. Монтесорі: “Дитина сама знає основні шляхи до саморозкриття особистості. Головне – не заважати їй у цьому”.
3. Проаналізуйте запропоновані П. Петерсеном шляхи формування гуманістичних взаємин у шкільній громаді.
4. Обґрунтуйте актуальність педагогічних ідей П. Петерсена в сучасних умовах.
5. Розкрийте значення евритмії у формуванні особистості дитини.
6. Як ви розумієте слова Р. Штейнера: “Архітектура школи повинна відображати рух людської душі і відкидати “диктатуру прямого кута””?
7. Охарактеризуйте головні засоби реалізації мети педагогічної технології С. Френе.
8. Розкрийте освітню та виховну роль ігор і карткових завдань у педагогічній технології Ж.-О. Декролі.

Рекомендована література

1. Вальдорфська педагогіка та педагогічна наука: аналіз і перспективи розвитку : монографія / [ред. Йост Шірен; пер. з нім. : Н. Басай, О. Гичка; редкол. укр. вид. : О. Топузов (голова), О. Мезенцева, Д. Косенко] ; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т педагогіки. Київ : Педагогічна думка, 2019. 571 с.
2. Гончаренко-Закревська Н. В. Інноваційні підходи щодо розвитку

особистості і формування поведінки дитини в педагогічній спадщині С. Френе. *Освітологічний дискурс*. 2017. № 3-4. С. 17–29.

3. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посібн. Київ : Академвидав, 2004. 352 с.

4. Дичківська І. М., Поніманська Т. І. М. Монтесорі : теорія і технологія. Київ : Видавничий дім “Слово”, 2006. 304 с.

5. Дмитруха А. В. Філософсько-педагогічні імплікації поглядів Марії Монтесорі у практиках дошкільної освіти. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2015. Вип. 61. С. 120–126.

6. Кемінь Г. “Нове виховання” через призму науково-педагогічної діяльності Овідія Декролі. *Молодь і ринок*. 2018. № 11 (166). С. 69–74.

7. Мартинович О. Педагогіка П. Петерсена в контексті світових сучасних систем. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія : Педагогіка. Соціальна робота. 2013. Вип. 29. С. 94–99.

8. Штик О. В. Структура організації навчального процесу в “Йєна-план” школі П. Петерсена. *Порівняльно-педагогічні студії*. 2015. № 1 (23). С. 58–62.

Семінарське заняття № 4

Технології розвивального навчання

І. Питання для поглибленого опрацювання та обговорення

1. Технологія розвивального навчання Л. Занкова.
2. Технології раннього навчання М. Зайцева.
3. Технології раннього навчання Г. Домана.
4. Технологія розвитку творчої особистості Г. Альтшуллера.
5. Технологія фізичного виховання дітей М. Єфименка.

II. Тематика рефератів

1. Готовність до інноваційної діяльності.
2. Структура готовності до інноваційної педагогічної діяльності.
3. Розвиток інноваційної поведінки педагога.
4. Розвивальне, навчальне й виховне значення технологій М. Зайцева.
5. Ранній розвиток і виховання дітей за системою Г. Домана.

III. Творчі завдання

1. Визначте спільні та відмінні особливості технологій розвивального навчання Л. Занкова та Ельконіна-Давидова.
2. У чому виявляються спільні ознаки педагогічних технологій М. Зайцева, К. Ушинського, М. Монтесорі, Ж.-О. Декролі?
3. Розкрийте особливості технологій навчання дітей з використанням “Кубиків Зайцева”.
4. Які особливості технологій Г. Домана забезпечують розвивальний ефект у ранньому віці?
5. Наскільки доцільне, на ваш погляд, перенесення методів технічних наук у педагогічну практику?
6. Побудуйте ланцюжок асоціацій зі словами “прогулянка”, “заняття”, “урок”.

Рекомендована література

1. Аніщенко О. В. Глен Доман про ранній розвиток людського потенціалу. *Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти*: зб. наук. пр. / ред. Л. Л. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ, О. Г. РОМАНОВСЬКИЙ. Харків : НТУ “ХПІ”, 2010. Вип. 27 (31) : V Кримські педагогічні читання “Педагогіка вищої школи 21-го століття та формування національної гуманітарно-технічної еліти”: в 3 ч. Ч. 2. С. 209–215.
2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посібн. Київ : Академвидав, 2004. 352 с.

3. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / автор-укладач Н. П. Наволокова. Харків : Основа, 2009. 176 с.
4. Євсюков О. Ф. Педагогічні технології: навчальний посібник. Харків : ХНАУ, 2020. 228 с.
5. Новікова Т. Розвивальне навчання та формування ключових компетентностей учнів. *Початкова освіта*. 2008. № 41. С. 9–11.
6. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : навч.-метод. посібник. Київ : Вид. А.С.К., 2004. 192 с.
7. Професіоналізм педагога в умовах освітніх інновацій : колективна монографія / за наук. ред. проф. Гаврілової Людмили. Hameln, Germany : InterGING, 2019. 312 с.
8. Толмачова І. Особливість уроку в системі розвивального навчання. *Початкова освіта*. 2009. № 17. С. 16–18.
9. Чепіль М. М., Дудник Н. З. Педагогічні технології: навч. посібн. Київ : Академвидав, 2012. 224 с.

Семінарське заняття № 5

Використання освітніх платформ та електронних ресурсів для підтримки і розвитку STEAM-орієнтованого освітнього середовища школи

1. Питання для поглибленого опрацювання та обговорення

1. Актуальність формування та розвитку ключових компетентностей молоді щодо її конкурентоспроможності на світовому ринку праці.
2. Чинники, що впливають на актуальність створення, розвитку і підтримки STEAM-орієнтованого освітнього середовища школи.
3. Характеристика поняття “електронна освітня платформа” (е-платформа).
4. Сучасний стан розвитку електронного навчання і формування

інформаційно-цифрової компетентності учасників освітнього процесу.

5. Характеристика сайтів і ресурсів України для підтримки STEAM-освіти:

а) сайт “Український проєкт “Якість освіти” (<http://yakistosviti.com.ua/uk/4-liutogo>), де пропонуються ресурси, що створені вчителями шкіл України “Web-STEM-школа-2020”;

б) дистанційна академія (<https://osnova.d-academy.com.ua/?s=STEM>), де пропонуються дистанційні курси з актуальних проблем педагогіки, вебінари та архіви їх записів;

в) портал “На урок” (<https://naurok.com.ua/>), де відбувається дистанційне навчання учнів за різними навчальними дисциплінами та підвищення кваліфікації вчителів;

г) віртуальний STEM-центр Малої академії наук України (<https://stemua.science/>), де пропонуються плани та методичні рекомендації до дослідницьких робіт із дисциплін галузей STEM.

II. Тематика рефератів

1. Потреба суспільства у STEM-грамотності молоді, що є необхідною для вирішення глобальних технологічних, екологічних та інших проблем.

2. Зарубіжний досвід використання освітніх електронних платформ для організації STEAM-орієнтованого навчального середовища основної школи.

III. Творчі завдання

1. Ознайомтеся з наведеним у таблиці 1 переліком основних міжнародних освітніх платформ для підтримки та розвитку STEAM-орієнтованого освітнього середовища школи. Користуючись інтернет-ресурсами, охарактеризуйте ці платформи детальніше.

Таблиця 1

Основні міжнародні освітні платформи для підтримки та розвитку
STEAM-орієнтованого освітнього середовища школи

Назва освітньої платформи	Адреса	Короткий опис ресурсів
The Institute for Arts Integration and STEAM	https://educationcloset.com/steam	<p>Інститут інтеграції мистецтв та STEAM (IAS) акредитований Міжнародною асоціацією безперервної освіти та навчання (IACET). IAS відповідає стандарту ANSI / IACET, який визнаний у світі як еталон досконалості в навчальних практиках.</p> <p>Підтримка вчителів, лідерів та діячів мистецтва, які готові сприяти розвитку STEAM-освіти на світовому рівні; всебічного професійного розвитку та ресурсів у межах STEAM-проектів.</p>
GLOBE International STEM Network	https://www.globe.gov/web/globe-international-stem-network	<p>Програма «Глобальне навчання та спостереження на користь навколишнього середовища» (GLOBE) – це міжнародна програма науки та освіти, яка надає учням, студентам, учителям, науковцям та громадськості у всьому світі можливість брати участь у зборі даних та науковому процесі, а також сприяє розумінню системи Землі. і глобального середовища.</p>

		GLOBE, оголошений урядом США в День Землі в 1994 році, розпочав свою світову реалізацію в 1995 році.
Go-Lab (онлайн лабораторія)	https://www.golabz.eu	Ініціатива Go-Lab виникла завдяки успішному проекту Go-Lab (2012-2016 рр.). Мета ініціативи Go-Lab – сприяти використанню інноваційних технологій навчання в STEM/STEAM-освіті з особливим акцентом на онлайн-лабораторіях (Labs) та додатках для вивчення запитів освіти (Apps). Послуги екосистеми включають пропозиції щодо розробки лабораторій, додатків на вимогу користувачів та готові навчальні проекти, педагогічні та технічні консультації та навчання вчителів щодо впровадження STEAM-підходу в навчальний процес школи.

2. Виокремте основні характеристики освітніх платформ для створення і розвитку STEAM-орієнтованого освітнього середовища школи.

Рекомендована література

1. Лозова О. В., Горбенко С. Л., Гончарова Н. О. Використання засобів STEM-навчання в умовах модернізації системи позашкільної освіти. Наукові записки Малої академії наук України. 2017. № 10. URL: http://man.gov.ua/files/49/Naukovi_zapysky_MAH_10_2017.pdf#page=82

2. Положення про Національну освітню електронну платформу

України (2018). URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0702-18>

3. Про затвердження Положення про електронні освітні ресурси : наказ МОН України від 01.10.2012 № 1060. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1695-12#Text>

4. Про затвердження Типового переліку засобів навчання та обладнання для навчальних кабінетів і STEM-лабораторій : наказ МОН України від 29.04.2020 р. № 574. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0410-20#n17>

5. Сороко Н. В. Використання освітніх електронних платформ для організації STEAM-орієнтованого навчального середовища основної школи (зарубіжний досвід). *Наукові записки*. Серія: Педагогічні науки. Кропивницький : РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2019. С. 155–158.

6. Сороко Н. В. Чинники впливу на розвиток STEAM-орієнтованого освітнього середовища загального закладу освіти. *Інформаційні технології в освіті, науці і техніці: тези доповідей V Міжнародної науково-практичної конференції (ІТОНТ-2020)*. Черкаси, 21–23 травня 2020 р. С. 16–18. URL: <https://knsa.chdtu.edu.ua/conferences>

Семінарське заняття № 6

Інтерактивні технології та форми навчання у закладі вищої освіти

I. Питання для поглибленого опрацювання та обговорення

1. Особливості і перспективи розвитку інтерактивного освітнього простору ЗВО.

2. Класифікація інтерактивних технологій:

- технології кооперативного навчання;
- технології колективно-групового навчання;
- технології ситуаційного (ситуативного) моделювання;

– технології опрацювання дискусійних питань.

3. Метод кейсів (“case-study”) у навчальному процесі закладу вищої освіти.

4. Активізація пізнавальної діяльності студентів на основі розробки та впровадження інтерактивного мультимедійного середовища.

II. Тематика рефератів

Інтерактивні методи навчання в підготовці фахівців соціальної роботи.

Ознаки інтерактивної моделі навчання.

Особливості форм і методів інновацій в навчальному процесі.

Необхідність впровадження інтерактивних методів навчання в освітній процес закладів вищої освіти.

Особливості виконання вправ за інтерактивними технологіями.

Мозковий штурм як один з інтерактивних методів у закладах вищої освіти.

Метод кейсів у вищій освіті України.

Формування цифрових компетенцій здобувачів вищої освіти на основі використання європейського досвіду.

III. Творчі завдання

Розробіть структуру інтерактивної лекції з навчальної дисципліни для студентів спеціальності “Соціальна робота”. Дисципліну виберіть із навчального плану, тему – із силябусу до вибраної навчальної дисципліни.

Визначте позитивні й негативні сторони пасивної, активної та інтерактивної моделей навчання.

Розробіть алгоритм проведення наступних вправ: “Метод ПРЕС”, “Обери позицію”, “Зміни позицію”, “Безперервна шкала думок”, “Дискусія”, “Дискусія в стилі телевізійного ток-шоу”, “Дебати”.

Розробіть правила організації інтерактивної роботи студентів на занятті.

Рекомендована література

1. Інтерактивний освітній простір ЗВО [Електронний ресурс] : матеріали міжвузівського науково-практичного вебінару, м. Вінниця, 23 березня 2018 р. / відп. ред. Л. Б. Ліщинська. Вінниця : ВТЕІ КНТЕУ, 2018. 92 с. URL: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKewjpt8HgvNXvAhXbBGMBHTi0C98QFjAHegQIBxAD&url=http%3A%2F%2Fwww.vtei.com.ua%2Fimages%2FVN%2F23_03_18.pdf&usg=AOvVaw3dibnMUzhAlZYwHcG4rB6Y
2. Інтерактивні технології навчання: теорія, досвід : метод. посіб. / авт.-уклад. : О. Пометун, Л. Пироженко. Київ : А.П.Н., 2002. 136 с.
3. Комар О. Застосування інтерактивних технологій – один із напрямків удосконалення навчального процесу. *Школа*. 2006. № 6. С. 64–67.
4. Литвин О. 10 порад для ефективного мозкового штурму. URL: <http://ceit-blog.ucu.edu.ua/resursy-ta-instrumenty/10-porad-dlya-efektyvnogo-mozkovogo-shturmu/>
5. Навчання в дії: як організувати підготовку вчителів до застосування інтерактивних технологій навчання : метод. посіб. / А. Панченков, О. Пометун, Т. Ремех. Київ : А.П.Н., 72 с.
6. Сватюк О. Вчитися на чужих помилках: про метод кейсів. 14.06.2019. URL: <http://ceit-blog.ucu.edu.ua/vykladannya/vchytysya-na-chuzhyh-pomylках-pro-metod-kejsiv/>
7. Широка А. Інтерактивна лекція, або Як перетворити виклад матеріалу на досвід навчання. 12.03.2021. URL: <http://ceit-blog.ucu.edu.ua/vykladannya/interaktyvna-lektsiya-abo-yak-peretvority-vyklad-materialu-na-dosvid-navchannya/>

8. Широка А. Як сконструювати інтерактивну лекцію? 12.03.2021.
URL: <http://ceit-blog.ucu.edu.ua/vykladannya/yak-skonstruyuvaty-interaktyvnu-lektsiyu/>

Семінарське заняття № 7

Використання сучасних технологій навчання у ЗВО

1. Питання для поглибленого опрацювання та обговорення

1. Характерні риси дистанційного процесу навчання.
2. Інформаційно-освітнє середовище як поєднання новітніх інформаційних технологій та сучасних педагогічних здобутків.
3. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховному процесі ЗВО.
4. Блог як інструмент для отримання знань студентами.
5. Використання вебквестів у педагогіці.
6. Smart-технології як інструмент активізації пізнавальної діяльності студентів.
7. Скетчноутинг – інноваційний підхід до тконспектування.
8. Цифровий сторітелінг у навчальному процесі ЗВО.
9. Планування часу за допомогою тайм-менеджменту та методу Pomodoro.
10. Проведення індивідуального супроводу студента під час навчання (наставництво, менторство).

II. Тематика рефератів

1. Дистанційна освіта як механізм реалізації безперервного самонавчання.
2. Проблеми здоров'язбереження при повномасштабному дистанційному навчанні.

3. Особливості роботи студентів у групах під час Zoom-трансляції навчальних занять.

4. Технології як засіб набуття навичок “soft skills” у професійній підготовці фахівців соціальної сфери.

III. Творчі завдання

1. Проведіть опитування студентів першого та четвертого курсів спеціальності “Соціальна робота” щодо переваг та недоліків дистанційного навчання (за допомогою соціальної мережі viber). Порівняйте відповіді студентів різних курсів. Як впливає процес адаптації першокурсників на сприйняття ними дистанційних технологій навчання? Відповідь мотивуйте.

2. Обґрунтуйте або спростуйте нижченаведені твердження.

Гаджети – суцільне зло.

Діджитал-методики – для розваг, а не для навчання.

Гаджети – це надто дорого.

Інтернет – це небезпека для здобувача освіти.

Старше покоління викладачів не зможе адаптуватися до нових технологій.

3. Прокоментуйте вислів “Less is more” (Що менше, то більше) у контексті дистанційного формату організації навчального заняття. Півторагодинна лекція в умовах навчання онлайн – це мало чи багато часу для опанування новим матеріалом? Хто в цих умовах повинен працювати більше: викладач чи студент?

4. Доведіть або спростуйте твердження: “Скетчноутинг розкриває процес мислення студента, його вміння аналізувати та обробляти інформацію, творчу індивідуальність”.

5. Напишіть есе про те, як навчити студентів вчитися, планувати свою навчальну діяльність, планувати навчальне навантаження, розробляти індивідуальний план роботи в умовах навчання онлайн. Придумайте креативний заголовок до есе.

Рекомендована література

1. 10 000 videos Soft Skills. URL: <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.thv.softskills&hl=uk>
2. Герасимук І. Залишити слайд у серці: 22 ресурси для кращої презентації PowerPoint. 15.03.2019. URL: <http://ceit-blog.ucu.edu.ua/resursy-ta-instrumenty/22-resursy-dlya-prezentatsiyi-powerpoint/>
3. Герасимук І. Історія, що вчить: 6 форматів, інструментів та ідей для цифрового сторітелінгу у викладанні. 31.05.2019. URL: <http://ceit-blog.ucu.edu.ua/resursy-ta-instrumenty/storiteling/>
4. Гуревич Р. С., Кадемія М. Ю., Шевченко Л. С. Інформаційні технології навчання: інноваційний підхід : навч. пос. Вінниця : ТОВ фірма “Планер”, 2012. 348 с.
5. Динаміка освітніх процесів та підготовка майбутніх фахівців у системі вищої освіти: відповідь на сучасні суспільні запити : колективна монографія / Ю. Д. Заячук, О. В. Караманов, В. С. Федина-Дармохвал та ін.; за заг. редакцією Д. Д. Герцюка та Ю. Д. Заячук. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 250 с.
6. Інфомедійна грамотність – невід’ємна складова навчального процесу закладу вищої освіти : збірник статей / редкол. : В. Ф. Іванов (голов. ред.) [та ін.]. Київ : Академія української преси, IREX, Центр Вільної преси, 2021. 400 с.
7. Кадемія М. Ю. Використання сервісів соціальних медіа в навчальному процесі ВНЗ: Блоги, Веб-квести, Блог-квести : навч. пос. Вінниця : ТОВ фірма “Ландо”, 2013. 198 с.
8. Карпенко О. Г. Професійно-орієнтовані технології як умова успішної професійної підготовки майбутніх соціальних працівників в умовах вищого навчального закладу. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія 11 : Соціологія. Соціальна робота. Соціальна педагогіка. Управління. 2014. Вип. 19. С. 104–110.

9. Коваль К. О. Розвиток “soft skills” у студентів – один з чинників для їх працевлаштування. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*. 2015. № 2. С. 162–167.

10. Литвин О. 5 творчих стратегій. Як допомогти студентові керувати своїм навчанням? URL: <http://ceit-blog.ucu.edu.ua/resursy-ta-instrumenty/yak-dopomogty-studentovi-keruvaty-5-strategiy/>

11. Литвин О. Викладання у дистанційному форматі: вчити(ся) і навчати. 31.03.2020. URL: <http://ceit-blog.ucu.edu.ua/vykladannya/vykladannya-u-dystantsijnomu-formati-vchyty-sya-i-navchaty/>

12. Литвин О. Успішна презентація: 10 помилок vs 10 ідей. 20.09.2018. URL: <http://ceit-blog.ucu.edu.ua/resursy-ta-instrumenty/10-porad-dlya-tsikavoyi-prezentatsiyi/>

13. Яновський А. Інформаційно-освітнє середовище в умовах дистанційного навчання. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. 2019. Том 4, № 30. С. 310–315.

Семінарське заняття № 8

Використання соціальних сервісів та соціальних мереж у навчальному процесі ЗВО

1. Питання для поглибленого опрацювання та обговорення

1. Особливості використання Google-груп.
2. Використання сервісів Google Діску в навчальному процесі для його організації, оцінювання та контролю знань, умінь і навичок школярів та студентів.
3. Особливості використання поштового сервісу Gmail.

2. Соціальні мережі як універсальний засіб інтернет-комунікації.
3. Освітні можливості Facebook, сервісу мікроблогів Twitter, фотосервісу Instagram.
4. Створення освітнього контенту за допомогою соціальної мережі Google Classroom.
5. Застосування різноманітних програмних продуктів та ресурсів мережі Інтернет у ході вивчення соціально-педагогічних дисциплін.

II. Тематика рефератів

1. Можливості використання соціальних сервісів у навчально-виховному процесі закладів загальної середньої освіти.
2. Можливості використання соціальних сервісів у навчально-виховному процесі закладів вищої освіти.
3. Актуальність використання інструментів соціальних мереж в освітньому процесі.
4. Формуванню культури спілкування у віртуальному середовищі засобами соціальних мереж.
5. Соціальні мережі як додатковий засіб організації спільної роботи студента й викладача над навчальним матеріалом.
6. Розвиток інформаційно-комунікаційної компетентності студентів спеціальності “Соціальна робота” засобами соціальних мереж.

III. Творчі завдання

1. Створіть свій профіль на сайті <https://www.google.com.ua/>, приєднайтеся до групи за інтересами або створіть свою групу.
2. Підготуйте дидактичні вимоги до освітнього відеоматеріалу.
3. Розробіть профорієнтаційний відеоролик зі спеціальності “Соціальна робота”, розташуйте його на YouTube.
4. Проаналізуйте активність студентів спеціальності “Соціальна робота” на сторінці кафедри у Facebook. Який контент викликав найбільшу

кількість відгуків? Виокремте причини популярності такого контенту.

5. Розробіть анкету для порівняння активності у соціальних мережах студентів 1-4 курсів спеціальності “Соціальна робота”. Виявіть чинники активності, мотивуйте відповідь.

Рекомендована література

1. Васильєва Д. В. Дистанційне навчання: вчора, сьогодні, завтра. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2019. № 1. С. 21–26.

2. Гаврілова Л. ІКТ-підтримка наукових досліджень: використання соціальних мереж для впровадження результатів педагогічного експерименту. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. Вип. 7. Слов'янськ, 2018. С. 5–22.

3. Герасимук І. 6 корисних розширень Google-сервісів для викладання й не тільки. 12.12.2019. URL: <http://ceit-blog.ucu.edu.ua/resursy-ta-instrumenty/6-korysnyh-rozshyren-google-servisiv-dlya-vykladannya-j-ne-tilky/>

4. Дистанційна освіта в Україні: інноваційні, нормативно-правові, педагогічні аспекти : матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції, 16 червня 2020 р., м. Київ / Національний авіаційний університет; наук. ред. Н. П. Муранова. Київ : НАУ, 2020. 154 с.

5. Дистанційне навчання: психологічні засади : монографія / за ред. М. Л. Смульсон. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2012. 240 с.

6. Збрицька Т. П., Табанова А. І. Актуальність використання інструментів соціальних мереж в освітньому процесі. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2018. № 3 (67). С. 117–130.

7. Іванченко Г. В. Соціальні мережі як сучасний інструмент взаємодії в освітньому середовищі. *Інтерактивний освітній простір ЗВО* : матеріали міжвузівського науково-практичного вебінару, м. Вінниця, 23 березня 2018 р. / відп. ред. Л. Б. Ліщинська. Вінниця : ВТЕІ КНТЕУ, 2018. С. 15–18.

8. Івашньова С. В. Використання соціальних сервісів та соціальних мереж в освіті. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя*. Психолого-педагогічні

науки. 2012. № 2. С. 15–17.

9. Інтернет – освіта – наука 2020: збірник праць XII Міжнародної науково-практичної конференції, м. Вінниця, 26-29 травня 2020 р. / відп. за випуск В. В. Грабко. Вінниця : ВНТУ, 2020. 310 с.

10. Лаба О. В. Використання соціальних мереж у освітньому процесі. *Young Scientis*. 2017. № 3 (43). С. 227–231.

11. Радченко М. В. Освітній потенціал соціальних мереж як складової інформаційно-освітнього середовища. *Sworld*. 17–28, June 2014.

12. Слободяник О. Використання Google сервісів для контролю самостійної роботи учнів. *Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]*. Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти. 2014. Вип. 6 (2). С. 28–33.

13. Щербаков О. В., Щербина Г. А. Соціальна мережа для підтримки начального процесу у ВНЗ. *Інноваційні комп'ютерні технології в освіті та медицині*. Системи обробки інформації. 2012. Випуск 8 (106). С. 159–162.

Семінарське заняття № 9

Формування соціальної компетентності у дітей з особливими освітніми потребами засобами ІКТ

І. Питання для поглибленого опрацювання та обговорення

1. Медіасоціалізація як складова соціалізації особистості в сучасному інформаційному суспільстві.

2. Характеристика сутності понять “цифрова компетентність”, “цифрова обізнаність”, “цифрова культура”, “ігроцентроване навчання”, “STEM-освіта”, їхньої структури та особливостей.

3. Форми та методи оцінювання інформаційно-комунікаційної компетентності в дітей різної вікової категорії та нозологій.

4. Формування навичок самостійного пошуку інформації (отримувати, систематизувати, аналізувати, перетворювати, зберігати і передавати її у зрозумілій формі) у дітей з особливими освітніми потребами.

5. Характеристика технічних програм, орієнтованих на забезпечення всебічного розвитку та соціалізації дітей із різними нозологіями.

II. Тематика рефератів

1. Чинники медіасоціалізації дітей у сучасному інформаційному просторі.

2. Визначення еталонів соціальної поведінки за допомогою засобів ІКТ.

3. Соціальні групи в онлайн-мережах як засіб формування дружніх зв'язків у дітей з особливими освітніми потребами.

4. Формування соціальної компетентності у дітей із особливими освітніми потребами засобами ІКТ.

III. Творчі завдання

1. Розробіть правила поведінки в сучасному інформаційному просторі для дітей з особливими освітніми потребами.

2. Підберіть засоби формування комунікативної толерантності в Інтернет-просторі для дітей з особливими освітніми потребами.

3. Складіть перелік труднощів упровадження ІКТ у навчальний процес українських закладів середньої освіти та змодельуйте шляхи їх подолання.

Рекомендована література

1. Нечипоренко Н. В. Інформаційні технології в освіті : метод. посіб. 2013 / НВК “Уманська міська гімназія – школа естетичного виховання”. URL: <https://teachinfo.jimdofree.com/>

2. Польовик О. В., Чайковський М. Є. Проблеми життєдіяльності

дітей з особливими потребами в сучасному суспільстві. *Сучасна теорія і практика соціальної роботи* : зб. наук. праць / Хмельницький : ХІСТ Університету “Україна”; [голов. ред. : М. Є. Чайковський], 2010. С. 99.

3. Токарук Л. Формування соціальної компетентності у дітей із особливими освітніми потребами засобами ІКТ. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. Серія: Соціальна робота. 2020. № 1 (6). С. 42–46.

4. Уманець Г. М., Кобзар О. В., Кулеш В. О. Інклюзивна освіта: Особливій дитині – особлива увага. Донецьк : Витоки, 2010. 135 с.

ІНДИВІДУАЛЬНІ НАУКОВО-ДОСЛІДНІ ЗАВДАННЯ

1. Підготовка та проведення круглого столу в режимі онлайн “Фахівці соціальної служби – агенти змін у вирішенні соціально-педагогічних проблем в учнівському середовищі”.

2. Підготовка соціального проекту з використанням сторінок Вікіпедії та інших Інтернет-ресурсів.

3. Формування власного кейсу сучасних педагогічних технологій.

4. Ознайомтеся з порадами для педагогів за посиланням <https://naurok.com.ua/post/na-finishniy-pryamiy-yak-ne-vtratiti-entuziazm-pid-kinec-navchalnogo-roku> Застосовуючи сучасні технології, розробіть 9 порад для студентів, які б допомогли їм успішно завершити початковий семестр.

5. Використовуючи сучасні прийоми та інструменти (гіфки, меми, емоджі, хмари слів, сторіси, осучаснення за допомогою фоторедакторів тощо), розробіть доповнення для викладання окремих тем навчальних дисциплін, які читаються для студентів спеціальності “Соціальна робота”.

Завдання має містити такі блоки:

1) теоретичний опис вибраного інструменту;
2) створене студентом анімоване зображення (чи сторінка у соцмережі, сторіси тощо);

3) опис щодо застосування ідеї у процесі викладання навчальної дисципліни (вказати назву навчальної дисципліни та тему).

<https://naurok.com.ua/post/ide-vikoristannya-socialnih-merezh-gifok-ta-emozhi-na-urokah>

6. Створення мультимедійних скрінкастів засобами сучасного програмного забезпечення Camtasia Studio та веб-сервісами [GoView Videos](#).

Завдання 1. Створити демонстраційний відеофільм для соціального педагога (на вибір студента).

1. У демонстраційному відео повинна бути присутня така структура:

Титульний слайд: з назвою відеофільму, оформлено за допомогою мультимедіа (текст, зображення, анімація, звук, відео).

2. Між всіма слайдами відеофільму встановити анімаційні переходи (Transitions) на ваш розсуд.

3. Додати виноски (Collouts) (коротеньким повідомленням про те, що відображається на слайді) з індивідуальною циклічністю появ у фільмі (встановити час відображення та зникнення).

4. Використати можливості масштабування (Zoom-n-Pan) елементів на слайді відеофільму.

5. Накласти на звукові доріжки власний голос та фонову мелодію.

6. Вставте субтитри (Captions) до кожного слайду.

7. Створіть в кінці вашого відеофільму вікторину (Quizzing) на 5 питань за тематикою відеосюжету.

8. Зберегти проект (**Produce and share**) вибравши **Користувацьки налаштування проекту розміри: 800x450,**

Формат: MP4,

Ім'я: pr_navchal_film

Завдання 2. Записати відеоурок тривалістю на 15-20 хв. для соціальних працівників (на ваш вибір) завдяки веб-сервісу для створення скрінкастів:

[GoView Videos](#).

[screencast-o-matic](#)

2.1. Записати відеоурок.

2.2. Заповнити спільний документ.

2.3. Розмістити відеоурок на сайті кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи.

Цей сервіс дозволяє записувати відео онлайн без додаткових скачувань при умови, що ваш комп'ютер працює на сучасній версії Windows і, відповідно, підтримує Java. При відсутності Java-клієнта сервіс запропонує його завантажити. Сервіс працює англійською мовою.

Є безплатна і платна основи, які відрізняються функціоналом і тривалістю запису відео (15 хвилин в безплатній версії).

Реєстрація та авторизація на сайті не є обов'язковою.

ПРОГРАМОВІ ВИМОГИ ДО ІСПИТУ

1. Державні документи про освіту про забезпечення органічного поєднання в освітньому процесі освітньої, наукової та інноваційної діяльності.
2. Аналіз підходів до визначення поняття “якість вищої освіти”.
3. Якість освіти за міжнародними освітніми програмами.
4. Принципи та напрями підвищення якості вищої освіти в Україні.
5. Шляхи покращення якості сучасної вищої освіти.
6. Якість надання освітніх послуг як чинник забезпечення ринку праці конкурентоспроможними фахівцями.
7. Організація навчального процесу з урахуванням специфіки вищої школи в Україні і вітчизняного культурного середовища.
8. Система управління якістю освіти в університеті.
9. Сучасні вимоги до викладача ЗВО.
10. Поняття педагогічної технології.
11. Основні якості сучасної педагогічної технології.
12. Рівні педагогічних технологій.
13. Класифікація сучасних педагогічних технологій.
14. Дидактичні вимоги до сучасних технологій навчання.
15. Інноваційні методи викладання навчальних предметів у закладах вищої освіти.
16. Цілісні моделі освітнього процесу, засновані на діалектичній єдності методології та засобів їх здійснення.
17. Технології, засновані на випереджувачому фіксованому інтелектуальному розвитку студента.
18. Технології пріоритетного розвитку емоційно-чуттєвої сфери, уяви, творчих можливостей та здібностей через різні види гри, психологічні тренінги.

19. Технології пріоритетного розвитку практичного мислення, трудових умінь і навичок.
20. Технології духовно-морального становлення особистості, екологічної чистоти підходу до природи студента, виховання в нього шляхетних чеснот.
21. Особистісно орієнтовані технології.
22. Показники особистісно орієнтованих технологій.
23. Класифікація інтерактивних технологій.
24. Технології кооперативного навчання.
25. Технології колективно-групового навчання.
26. Технологія ситуаційного моделювання.
27. Технологія опрацювання дискусійних питань.
28. Структурно-логічні технології у ЗВО.
29. Інтеграційні технології як дидактичні системи, що забезпечують інтеграцію міжпредметних знань і вмінь, різноманітних видів діяльності на рівні інтегрованих курсів.
30. Професійно-ділові ігрові технології у ЗВО.
31. Психологічні тренінги інтелектуального розвитку здобувачів вищої освіти.
32. Тренінгові засоби в освітньо-виховному процесі ЗВО.
33. Інформаційно-комп'ютерні технології, які реалізуються в дидактичних системах комп'ютерного навчання.
34. Сукупність форм і методів навчання, заснованих на діалоговому мисленні у взаємодіючих дидактичних системах суб'єкт-суб'єктного рівня.
35. Проектна технологія (метод проектів).
36. Коучинг як результативна педагогічна технологія.
37. Storytelling – ефективний метод розвитку комунікативної компетентності сучасних учнів.
38. Скрінкасти: сутність, особливості застосування.

39. Дистанційне навчання як сукупність сучасних технологій.
40. Інформаційно-комунікаційні та комп'ютерні технології навчання.
41. Застосування вебтехнологій у навчальному процесі.
42. Основні види відеолекцій та відеозанять.
43. Методи контролю оцінки знань при дистанційній формі навчання.
44. Ідеї використання емоджі та гіфок на уроках.
45. Програмні розробки медіадодатків для Android та Windows, які дозволяють створити безбар'єрне освітнє середовище для дітей із особливими освітніми потребами в умовах сучасного інформаційного суспільства.

КОНТРОЛЬ УСПІШНОСТІ СТУДЕНТІВ

Форма підсумкового контролю успішності навчання: опитування (усно); тематичне й модульне тестування (письмово); комп'ютерне тестування; індивідуальне науково-дослідне завдання; письмові самостійні й контрольні роботи; написання рефератів; колоквіуми; складання екзамену.

Засоби діагностики успішності навчання.

Дисципліна “Сучасні педагогічні технології у закладах загальної середньої та вищої освіти” має обсяг 90 годин, що відповідає 3-м кредитам. Зміст навчальної дисципліни поділено на три змістові модулі.

Контроль успішності студентів здійснюється на основі накопичувальної системи оцінювання знань за 100-бальною шкалою.

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80 – 89	B	добре	
70 – 79	C		
60 – 69	D	задовільно	
50 – 59	E		
26 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання

0-25	F	незадовільно обов'язковим повторним вивченням дисципліни	3	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни
------	---	---	---	---

Відповідно до видів контролю набутих студентом знань та вмінь, 100-бальна шкала передбачає врахування поточних оцінок, підсумкових балів, балів за контрольну роботу, балів за індивідуальну роботу, а також екзаменаційних балів.

Поточний контроль знань студентів під час проведення семінарських (практичних) занять здійснюється в аудиторії, в години, відведені для семінарських (практичних) занять згідно розкладу. Завдання контролю знань студентів під час проведення семінарських (практичних) занять зводяться до того, щоб: виявити обсяг, глибину і якість сприйняття (засвоєння) матеріалу, що вивчається; визначити недоліки у знаннях і намітити шляхи їх усунення; виявити ступінь відповідальності студентів і ставлення їх до роботи; стимулювати інтерес студентів до предмета і їх активність у пізнанні.

Контроль знань студентів під час проведення семінарських (практичних) занять може відбуватись в наступних формах: детальний усний аналіз поставлених питань; вибіркоче усне опитування «з місця»; дискусійне обговорення питань; індивідуальне розв'язування практичних завдань, творчих, проблемних запитань чи завдань; фронтальне стандартизоване опитування за картками, тестами протягом 5-10 хв.; письмова (до 30 хв.) самостійна робота по варіантах тощо. Викладач в процесі проведення семінарських (практичних) занять повинен поєднувати різні форми контролю, забезпечуючи опитування більшої кількості студентів, активізації уваги студентської аудиторії.

Результати контролю знань студентів на семінарських (практичних)

заняттях оцінюються в національній шкалі (2, 3, 4, 5) і заносяться до журналу обліку роботи академгрупи.

Оцінка 5 «відмінно» ставиться, якщо студент вільно володіє навчальним матеріалом, основними ідеями, концепціями, теоріями, ознайомлений з найновішими досягненнями вітчизняної та зарубіжної науки, знає спеціальну термінологію, володіє понятійним апаратом, відмінно орієнтується в історії становлення науки, логічно висловлює свої думки, робить аргументовані висновки, рецензує відповіді інших студентів, творчо виконує індивідуальні та колективні завдання; самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань; вільно використовує нові інформаційні технології для поповнення власних знань. Опрацював джерельну базу. Може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання завдання і оцінити результати власної практичної діяльності; виконує завдання, не передбачені навчальною програмою; вільно використовує знання для розв'язання поставлених перед ним завдань. Виявив глибокі, повні, цілісні, міцні і творчо засвоєні знання програмного матеріалу, усвідомлені уміння і навички щодо застосування знань на практиці, володіє логікою предмета, висловлює власне ставлення до навчального матеріалу. Відповідь чітка і завершена, у письмовій роботі не повинно бути помилок. Вміє систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати. Має синтетичне мислення (тобто вміння бачити зв'язки і тенденції, які безпосередньо не спостерігаються); дає характеристику альтернатив розвитку окремих ситуацій; пояснення того, чому події склалися саме так, а не інакше; вміє ставити під сумнів сталі принципи та ідеї; обдумувати ризикованість; терпимо ставитись до своїх та чужих помилок.

Оцінка 4 «добре» ставиться, якщо студент має глибокі і повні знання програмного матеріалу, знає основні ідеї, концепції, теорії, досягнення фахової науки, виявляє розуміння духовних, соціокультурних процесів; визначає причини, сутність, наслідки та значення духовних, соціальних

явищ та процесів, зв'язки між ними; робить аргументовані висновки; характеризує ці явища і процеси, вміє порівнювати, пояснювати, узагальнювати та критично оцінювати інформацію, використовуючи різні джерела; вміє виявляти суперечності в позиціях, різні інтереси, потреби соціальних груп й окремих осіб, їх роль в соціокультурному процесі, тенденції та напрями соціокультурного розвитку; оцінювати різні версії й думки про людину і світ; рецензує відповіді студентів; зіставляє і систематизує дані і застосовує їх при характеристиці педагогічних явищ, процесів; виявляє знання термінів та понять; встановлює синхронність подій; вміє аналізувати, синтезувати та узагальнювати значний обсяг фактів, простежуючи зв'язки і тенденції. Проте, наявні незначні неточності, пропуски, помилки (не більше однієї-двох) та недостатній досвід у творчому застосуванні умінь і навичок; власне ставлення студента висловлюється, але в аргументації зустрічаються окремі неточності: писемне мовлення добре.

Оцінка 3 «задовільно» ставиться, якщо студент володіє навчальним матеріалом поверхово, фрагментарно, на рівні запам'ятовування відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, знайомий з основними ідеями, поняттями навчального матеріалу. При цьому аргументація слабка, є суттєві помилки в знанні фактичного матеріалу та висновках, наявні помітні прогалини, писемне мовлення спрощене. Має елементарні нестійкі навички виконання завдання.

Оцінка 2 «незадовільно» ставиться, якщо студент не вміє орієнтуватися в матеріалі, має фрагментарні знання (менше половини) при незначному загальному обсязі навчального матеріалу; відсутні сформовані уміння та навички; під час відповіді допускаються суттєві помилки, допускається велика кількість помилок у встановленні причинно-наслідкових зв'язків, студент не володіє навичками порівняння, аналізування, синтезування, структурування і т.д.

Виконання *модульних контрольних робіт (МКР)* здійснюється по

завершенню вивчення навчального матеріалу даного модуля.

Критерії оцінки завдання модульної контрольної роботи, виходячи з максимальної кількості балів, передбачених за його виконання:

– всі бали передбачені для відповідного завдання (*відмінно*) ставляться в тому разі, коли: відповідь правильна, повна, послідовна, логічна; студент впевнено володіє фактичним матеріалом з усього курсу, вміє застосовувати його щодо конкретно поставлених завдань, чітко орієнтується в матеріалі, аналізує причинно-наслідкові зв'язки; студент має навички користування нормативним матеріалом і вміло застосовує його при відповідях; відповідь на теоретичні запитання дає з використанням відповідної термінології, допускаючи при цьому 1-2 незначні помилки з фактичного матеріалу.

– 2/3 балів передбачених для відповідного завдання (*добре*) ставиться в тому разі, коли: відповідь правильна, послідовна, логічна, але студент допускає у викладі окремі незначні пропуски фактичного матеріалу, вміє застосовувати його щодо конкретно поставлених завдань, у деяких випадках нечітко формулює загалом правильні відповіді; орієнтується в матеріалі; студент має навички користування нормативним матеріалом; допускає 3-4 недоліки.

– 1/2 балів передбачених для відповідного завдання (*задовільно*) ставиться в тому разі, коли: студент володіє більшою частиною фактичного матеріалу, але викладає його не досить послідовно і логічно, допускає істотні пропуски у відповіді, не досить впевнено орієнтується у нормативній базі, не завжди вміє інтегровано застосовувати набуті знання для аналізу конкретних ситуацій, нечітко, а інколи й невірно формулює основні теоретичні положення та причинно-наслідкові зв'язки; допускає 5-6 недоліків.

– від 1/4 до 1/10 балів у цілих числах (*незадовільно*) ставиться в тому разі, коли: студент виявляє незнання більшої частини фактичного матеріалу; відповідь не розкриває поставлених запитань чи завдань; допускає грубі помилки.

– 0 балів передбачених для відповідного завдання – ставиться коли студент не виконав відповідного завдання або виконав його повністю неправильно. У випадку неявки студента на повторне написання модульної контрольної роботи, за неї йому виставляється 0 балів.

Контроль *індивідуальної роботи* може відбуватися під час семінарських (практичних) занять, а також в позанавчальний час та оцінюється максимально в 5 балів. Основне завдання контролю: стимулювання самостійної роботи студентів протягом семестру, підвищення мотивації студентів до набуття знань та вмінь. Перелік індивідуальних (індивідуально-дослідних завдань) розробляється керівниками курсів із залученням викладачів, що ведуть семінарські заняття, та затверджуються на засіданні кафедри. Вони можуть включати: письмове обґрунтоване виконання практичних завдань, задач; складення списку бібліографічних джерел по заданій проблемі; формування схем, таблиць до відповідної теми; реферування наукових статей; аналіз судової практики з відповідних питань; анотація наукових поглядів по заданій проблемі; конспектування хрестоматійних джерел; аналіз нормативного регулювання (законів, підзаконних, відомчих актів) певного виду відносин та ін.

Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі екзамену чи заліку і є формою оцінювання результатів навчання на завершальному етапі вивчення дисципліни. Основна мета підсумкового семестрового контролю – встановлення сукупного змісту знань студентів за обсягом, якістю, глибиною і вміннями застосовувати їх у практичній діяльності з рахуванням всіх видів навчальних робіт. Екзамен оцінюється від 1 до 50 балів. Зміст питань, що виносяться на екзамен, форма та структура завдань та їх оцінювання визначається керівником курсу, затверджується на засіданні кафедри.

ТЕЗАУРУС

Автоматизований банк даних – організаційно-технічна система, що являє собою сукупність баз даних користувачів, технічних і програмних засобів формування і ведення цих баз і колективу фахівців, що забезпечують функціонування системи.

Авторитарне (лат. *autoritas* – влада, вплив) *виховання* – педагогічна концепція, яка передбачає підкорення вихованця волі вихователя. Придушуючи ініціативу і самостійність, А. в. перешкоджає розвитку індивідуальності дитячої особистості, призводить до її нівелювання, виникнення конфронтації між педагогом і дітьми.

Авторська школа – експериментальний навчально-виховний заклад, діяльність якого базується на розробленій автором чи авторським колективом педагогічній концепції. Термін запроваджено наприкінці 80-х років ХХ ст., однак у світовій педагогіці авторськими за суттю були навчальні заклади Й.-Г. Песталоцці, Ф. Фребеля, школи М. Монтесорі, Р. Штейнера, А. Макаренка, В. Сухомлинського та ін.

Авторські навчальні програми – складова програмно-методичного забезпечення освітнього процесу навчально-виховного закладу (школи, дитячого садка тощо). Для них характерні оригінальні концепції та зміст. Запровадженню А. н. п. передують експертиза, апробація, сертифікація тощо.

Авторські освітні технології – розроблені педагогами-практиками технології, в яких у різних варіантах поєднано адекватні змісту і цілям різнорівневого і різнопрофільного навчання структурно-логічні, інтеграційні, ігрові, комп'ютерні, діалогові, тренінгові технології.

Актуалізація – відтворення в пам'яті учня знань, уявлень, життєвого досвіду, набутих ним раніше.

Аналіз – уявне розкладання досліджуваного цілого на складові, виділення окремих ознак і властивостей явища.

Аксиологічний (грец. *axios* – цінний і *logos* – слово, вчення) *аналіз* – членування загального процесу на окремі самооцінні дії (кроки).

Алгоритм – точний, однозначно зрозумілий припис про виконання зазначеної в послідовності операцій (дій), які призводять до вирішення будь-якого із завдань, що належать до певного класу. Алгоритм строго визначений і не допускає ніякої суб'єктивної інтерпретації. Але це не означає, що він забезпечує оптимальне рішення, тому іноді більш економічним є застосування ненадійних евристичних правил, ніж стабільних правил алгоритмів.

Алгоритмізація процесу навчання – один із напрямів педагогічних досліджень, який акцентує на використанні тими, хто навчається, і тими, хто навчає, структурованих алгоритмів (лат. *algorithmus* – сукупність дій для розв'язання задачі) розв'язання завдань.

Альтернативні (франц. *alternative*, від лат. *alter* – один із двох) *школи* – "вільні школи", які виникли наприкінці 60-х років ХХ ст. у країнах Західної Європи і США як протиставлення авторитарним рухам. Вони забезпечують альтернативну за змістом, формами і методами роботи з учнями освіти. Існують як "відкриті школи" (без поділу на традиційні класи), "школи без стін" (орієнтація на широке використання місцевої громади), "магнітні школи" (навчальні центри для поглибленого вивчення конкретної галузі знань) та ін.

Антиінноваційні (грец. *anti* – проти і англ. *innovate* – запроваджувати нововведення) *бар'єри* – зовнішні або внутрішні перешкоди, які заважають здійсненню інноваційної діяльності.

Антрополого-гуманістичний (грец. *anthropos* – людина і *logos* – слово, вчення; лат. *humanus* – людський, людяний) *принцип у педагогіці* – організація навчально-виховного процесу відповідно до законів розвитку дитячого організму і становлення особистості.

База даних – сукупність даних, що зберігаються в пам'яті ЕОМ і спеціальним чином організованих взаємопов'язаних даних, які відображають стан предметної галузі.

Базова освіта – суспільно необхідний рівень загальноосвітньої підготовки,

який передбачає всебічний розвиток і ціннісно-етичну орієнтацію особистості, формування загальнокультурної основи її освіти, громадянського та професійного становлення.

Браузер – спеціальна програма-клієнт для перегляду вмісту Web-сторінок.

Бесіда – діалогічний метод навчання, за якого педагог шляхом постановки системи запитань підводить учнів до розуміння нового матеріалу або перевіряє засвоєння ними вже вивченого.

Варіативний (лат. *variatio* – відмінність) *компонент в освіті* – навчальні програми, що обираються в межах освітньої програми навчально-виховного закладу.

Взаємодія педагога і вихованців у педагогічному процесі – взаємний вплив дорослого і дітей, у процесі якого здійснюється їхній взаєморозвиток. Каналами взаємодії у педагогічному процесі є діяльність і взаємини вихователя й вихованців. Модель педагогічної взаємодії визначає характер педагогічної системи.

Викладання – діяльність педагога, яка спрямована на реалізацію мети і завдань навчання, його основних функцій.

Виховання (вузьке педагогічне значення) – спеціально організована діяльність, направлена на формування певних якостей людини, яка здійснюється у взаємозв'язку педагогів та вихованців у межах виховної системи.

Виховні цілі – цілі, що відповідають формуванню соціальних і особистісних якостей, а також ціннісно-сміслових ставлень людини до навколишнього світу і самої себе.

Відкрите навчання – спосіб організації навчальної роботи в школах (здебільшого початкових), який передбачає відмову від класноурочної системи і оцінювання успішності на основі заданих норм, гнучку, відкриту організацію навчального простору, змінний склад навчальних груп, вільний вибір учнем видів і способів навчальної роботи. В. н. сприяє формуванню позитивної мотивації дітей, емоційно насиченої атмосфери взаємин

учителів і учнів. Таке навчання було поширене на початку 60-х років ХХ ст. у Великій Британії, а в 70-ті роки і в інших країнах.

Віртуальна реальність – це технологія, що включає в себе: розробника – можливості моделювання фізичного віртуального (штучно створеного, але сприймається як реальний) світу за заздальгідь заданими законами із заздальгідь встановленими наближеннями; для користувача – взаємодія з комп'ютером, при якому людина з допомогою програмних і апаратних засобів має можливість відчути себе всередині розробленого тривимірного світу, існуючого в реальному масштабі часу, переміщатися в ньому з шістьма ступенями свободи.

Всотуючий розум – здатність дитини вчитися, прагнення до навчання, реалізація яких забезпечується сприятливим навколишнім середовищем. Термін запровадила М. Монтессорі.

Вчення – процес, у ході якого на основі пізнання, вправи і набутого досвіду виникають нові форми поведінки і діяльності, змінюються раніше придбані.

Гіпермедіа – це середовище, засноване на внутрішніх взаємозв'язках, що включає поряд з гіпертекстом, фото, відео та звук. Без цих технологій не було б World Wide Web ("Всесвітня павутина"). Офіційне визначення – "Широкомасштабне гіпермедіасередовище, орієнтоване на надання універсального доступу до документів".

Гіпертекст – це потужна система пов'язаних слів і фраз, що дозволяють здійснювати навігацію між сторінками. Ці слова представляють собою перехресні посилання на інші слова на інших сторінках і зазвичай виділяються більш яскравим кольором.

Глобалізація (франц. global – взятий у цілому) *освіти* – одна з фундаментальних тенденцій розвитку освіти. Відображає формування єдиного соціального, інформаційного й освітнього простору в масштабах усієї планети, зокрема через діяльність засобів масової інформації, канали Інтернет.

Глобальна освіта – зміст і технології освіти, орієнтовані на тенденції

глобалізації у всіх галузях суспільного життя. Її компонентами є екологічна освіта і виховання, розвиток толерантності й полікультурності у сфері суспільствознавчої освіти, підвищення інформаційної насиченості освіти.

Готовність до інноваційної педагогічної діяльності – особливий особистісний стан, який передбачає наявність у педагога мотиваційно-ціннісного ставлення до професійної діяльності, володіння ефективними способами і засобами досягнення педагогічних цілей, здатності до творчості і рефлексії.

Градація (лат. gradatio – поступовість, посилення, від gradus – ступінь) *новизни* – показник якісної відмінності одного об'єкта від іншого. Виокремлюють такі градації: побудова нового в іншому вигляді, тобто формальна новизна; повторення відомого з несуттєвими змінами; уточнення, конкретизація вже відомого; доповнення вже відомого суттєвими елементами; створення якісно нового об'єкта.

Групи одного столика – групи дітей у педагогічній системі П. Петерсена, створені на основі взаємних симпатій, спільних інтересів, діяльності, яка вимагає колективних зусиль мікрогруп.

Групова робота на уроці – форма організації навчально-пізнавальної діяльності, за якої учні з різним рівнем навчальних можливостей, об'єднані в малі групи, виконують як спільні, так і диференційовані завдання педагога.

Гуманістична освіта – освітні системи і концепції, які базуються на цінностях гуманізації і гуманітаризації освіти.

Гуманістична педагогіка – напрям у сучасній теорії та практиці виховання, що виник наприкінці 50-х – на початку 60-х років ХХ ст. у США як педагогічне втілення ідей гуманістичної психології. Головною метою виховання в Г. п. є самоактуалізація особистості.

Гуманістична психологія – напрям у сучасній зарубіжній психології, предметом якого є цілісне вивчення людини в її вищих, специфічних лише для неї виявах, зокрема розвиток і самоактуалізація особистості, її цінності,

любов, творчість, відповідальність, свобода тощо. До провідних представників Г.п. належать А. Маслоу, Ш. Бюлер, К. Роджерс.

Гуманітаризація (лат. *humanitas* – людство, людяність) *освіти* – одна з основних тенденцій розвитку освіти в сучасному світі. Відображає зростання ролі і значення людських відносин, взаємного прийняття учасників навчального процесу для успішності освіти в цілому.

Демократизація (грец. *demokratia* – народовладдя) *педагогічного процесу* – впровадження в педагогічну систему принципів демократії, надання свободи творчості педагогу і більших можливостей вихованцям.

Диверсифікація (лат. *diversificatio* – зміна, різноманітність) *системи освіти* – процес розширення системи освіти за рахунок зростання кількості типів і видів навчальних закладів.

Дидактика – наука про навчання і освіту, їхні цілі, зміст, методи, засоби та організаційні форми.

Дидактична гра – колективна, ціленаправлена навчальна діяльність, в якій кожен учасник і команда в цілому об'єднані вирішенням головного завдання і орієнтують свою поведінку на виграш.

Дидактична структура уроку – сукупність складових елементів у побудові уроку, послідовність і кількість яких визначається навчальною метою уроку, віковими особливостями дітей, специфікою предмета; забезпечує цілеспрямованість і завершеність уроку.

Дискусія – 1) метод навчання, який передбачає організацію спільної мовної діяльності з метою пошуку ефективного розв'язання певної проблеми; 2) один з методів розв'язання спірних питань.

Діалогічне навчання – розмова, бесіда між двома особами, яка має на меті пізнання, сутність предмета чи явища в процесі обміну думками суб'єктів спілкування.

Ділова гра – імітація ситуації з моделюванням професійної чи іншої діяльності шляхом гри за попередньо повідомленими правилами.

Діяльність учня – активна взаємодія з довкіллям, під час якої індивід

виступає як суб'єкт, який цілеспрямовано впливає на об'єкт і тим самим задовольняє свої потреби.

Домени – служба містить інформацію про користувачів мережі, їх і звичайні електронні адреси, ідентифікатори і реальні імена.

Духовний зародок – модель психічного розвитку дитини, який, будучи вродженою її психічною сутністю, виявляє себе лише у процесі розвитку. Автором терміна є М. Монтесорі.

Експеримент (лат. experimentum – проба, досвід) – метод дослідження, що передбачає виокремлення суттєвих факторів, які впливають на результати педагогічної діяльності, дає змогу варіювати ними задля досягнення оптимальних результатів; контрольована педагогічна діяльність, спрямована на створення та апробування нових технологій навчання й виховання, розвитку дітей, управління навчально-виховним закладом.

Експериментальні школи – навчально-виховні заклади, призначені для обґрунтування, розроблення або перевірки нових педагогічних ідей, вивчення практичного досвіду педагогів.

Експертна рецензія – заключне судження експерта про рецензований інноваційний проект (його актуальність, відповідність цілей об'єктивним потребам і тенденціям розвитку освіти, чіткість визначення цілей тощо).

Екстенсивні (лат. extensivus – розширюючий) *інновації* – інновації, що базуються на залученні додаткових потужностей (інвестицій) нових засобів, обладнання, технологій, капіталовкладень тощо; нарощують кількісні характеристики педагогічного продукту переважно за рахунок нових інформаційних технологій, перерозподілу часу на різні види навчальної діяльності, диференціацію та індивідуалізацію роботи з учнями.

Електронна пошта (e-mail) є надзвичайно важливим інформаційним ресурсом Інтернет. Крім того, вона найбільш масовий засіб електронних комунікацій, через неї можна прийняти або надіслати повідомлення ще на два десятки міжнародних комп'ютерних мереж, частина з яких не мають on-line сервісу (тобто прямого підключення до Інтернет). Адреса e-mail

складається з двох частин: ідентифікатора користувача, який записується перед знаком "@" (комерційне ей) і доменного адреса машини, який записується після цього знака.

Електронний навчально-методичний комплекс – це новий тип засобів навчання, який поєднує такі компоненти: анотацію; програму курсу і (орієнтовний тематичний план); програми спецкурсів, рекомендовані МОН України; багаторівневий навчальний посібник для учнів (у формі інтерактивної комп'ютерної програми; Інтернетресурсу); довідниково-узагальнювальний матеріал курсу; систему опорних завдань до окремих тем; робочий зошит; завдання для самостійної роботи учнів; наочні матеріали; глосарій; список літератури, Інтернет-ресурси; методичні рекомендації для вчителів щодо використання даного комплексу. Електронний підручник складається: загальні відомості про підручник, базові тексти на гіпертекстовій основі, що передбачають додаткову інформацію (текстову, графічну, мультимедійні вставки, лабораторні та практичні роботи, індивідуальні та групові завдання, блок контролю, тестування).

Електронні енциклопедії – інформація, об'єднана за розділами, розташована на електронних носіях. Доступ до інформації здійснюється локально або по мережі. Користувачеві надаються додаткові послуги: швидкий перехід від розділу до розділу, пошук необхідної інформації. Наприклад: вибравши в електронній бібліотечці ім'я автора, можна швидко знайти потрібний твір, ілюстрацію або необхідну інформацію з будь-якої галузі знань.

Електронні книги – книги, розташовані на електронних носіях у визначених форматах. Форматування текстів книг дозволяє зменшити кількість збереженої і переданої інформації.

Життєвий цикл (грец. *kuklos* – коло) нововведення – процес проходження етапів нововведення: виникнення (старт); швидкий ріст (у боротьбі з опонентами, консерваторами, скептиками); зрілість; освоєння; дифузія (проникнення, розповсюдження); насичення (освоєння багатьма людьми,

проникнення у всі частини педагогічного і управлінського процесів); рутинізація (тривале використання новації, внаслідок чого вона для багатьох стає нормою); криза (вичерпаність можливостей застосувати новацію в нових галузях, умовах); фініш (нововведення перестає бути таким, як є, замінюється ефективнішим або поглинається загальною ефективною системою).

Засоби інформатизації освіти – засоби нових інформаційних технологій у поєднанні з навчально-методичним, нормативно-технічним і організаційно-інструктивним матеріалом, що забезпечує їх педагогічно доцільне використання.

Засоби навчання – усі об'єкти і процеси (матеріальні і матеріалізовані), які служать джерелом навчальної інформації та інструментами (власне засобами) для засвоєння змісту навчального матеріалу, розвитку та виховання учнів, студентів.

Засоби нових інформаційних технологій – програмно-апаратні засоби і пристрої, що функціонують на базі обчислювальної техніки, а також сучасні способи і системи інформаційного обміну, що забезпечують операції збирання, накопичення, збереження, оброблення й передавання інформації.

Зворотній зв'язок – інформація від учня, студента до вчителя (або ТЗН) про результати виконання основних операцій і якості засвоєння навчального матеріалу.

Зміст (навчання, освіти) – система наукових знань, практичних умінь і навичок, способів діяльності та мислення, якими ті, хто навчаються, мають оволодіти в процесі навчання, про природу і суспільство; особистісний і соціокультурний досвід, які реалізуються, розвиваються і трансформуються в системі освіти. Серед основних компонентів З. о. виокремлюють ціннісний, знаковий, діяльнісний, поведінковий, особистісний тощо.

Знак виноски – число, символ або комбінація символів, які вказують на додаткові відомості, що містяться у виносці.

Знання – сукупність ідей людини, у яких виражається теоретичне

оволодіння цим предметом. Це результат процесу навчання, насамперед засвоєння змісту навчання. Результати засвоєння описуються на різних рівнях якості знань: 1) предметно-змістовному, 2) змістовно-діяльнісному, 3) змістовно особистісному.

Зразковий (репродуктивний) *педагогічний досвід* – навчально-виховна, організаційно-педагогічна діяльність, яка забезпечує ефективне і якісне розв'язання завдань навчання і виховання.

Імперативний (лат. imperativus – наказовий, владний) характер взаємин у педагогічній системі – характер взаємин між вихователем і вихованцями за моделлю суб'єкт-об'єктної взаємодії, що передбачає точне і беззаперечне виконання дитиною всіх вимог дорослого, сліпе підкорення формальним нормам і правилам поведінки.

Індивідуалізація (франц. individualisation, від лат. Individuum – неподільне) *навчання* – організація навчального процесу з урахуванням індивідуальних особливостей учнів, яка дає змогу створити оптимальні умови для реалізації потенційних можливостей кожного.

Індивідуальний освітній маршрут – орієнтація на пошук індивідуальних моделей соціалізації, що сприяють використанню внутрішніх сутнісних сил і можливостей конкретної людини; надання дитині та її сім'ї права обирати навчальні програми й заклади з урахуванням інтересів і проблем, індивідуальності дитини.

Індивідуальний розвиток – процес формування індивіда.

Індивідуальний стиль педагогічної діяльності – цілісна система операцій, що забезпечує ефективну взаємодію вихователя з вихованцями і визначається цілями, завданнями професійної діяльності, властивостями різних рівнів індивідуальності педагога (ритмом діяльності, спілкування тощо). Структура І. с. п. д. охоплює мотиваційно-оцінний, змістово-когнітивний, операційно-діялісний компоненти.

Інновація педагогічна – процес створення, поширення й використання нових засобів (нововведень) для розв'язання тих педагогічних проблем, які досі

розв'язувались по-іншому.

Інтерактивне навчання – спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка має конкретну, передбачувану мету – створити комфортні умови навчання, за яких кожен учень відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність.

Колектив – група людей, які об'єднані суспільно значущими цілями, спільними ціннісними орієнтаціями, сумісною діяльністю, спілкуванням, взаємною відповідальністю.

Контроль – спостереження за процесом засвоєння знань, умінь і навиків.

Корекція – система спеціальних і загальнопедагогічних заходів, направлених на послаблення або подолання недоліків психофізичного розвитку та відхилень в поведінці у дітей та підлітків.

Особистість – людський індивід як продукт суспільного розвитку, суб'єкт праці, спілкування і пізнання, детермінований конкретно-історичними умовами життя суспільства.

Методика виховної роботи – прикладна галузь теорії виховання, яка вивчає напрями і принципи, форми і методи організації виховної роботи.

Мета педагогічної діяльності – свідоме бачення кінцевого результату діяльності, що планується як позитивний перетворювальний вплив на особистість.

Методи виховання – сукупність способів і прийомів виховної роботи для розвитку потребнісно-мотиваційної сфери у свідомості учнів, для вироблення звичок поведінки, її корегування і удосконалення.

Методи контролю – способи, з допомогою яких визначається результативність навчально-пізнавальної діяльності учнів і педагогічної роботи вчителів.

Методи навчання – способи спільної діяльності педагога і учнів, направлені на досягнення ними освітніх цілей.

Мотив учіння – внутрішня спонукальна сила (потреби, інтереси, прагнення, емоції) навчальної діяльності школярів.

Спостереження – цілеспрямоване і планомірне сприйняття явищ, результати якого фіксуються спостерігачем.

Навчання – активна цілеспрямована пізнавальна діяльність учня під керівництвом учителя, в результаті якої учень здобуває систему наукових знань, умінь і навиків, у нього формується інтерес до навчання, розвиваються пізнавальні і творчі здібності і потреби, а також моральні якості особистості.

Педагогічна гра – це гра, яка має суттєву ознаку – чітко поставлену мету навчання і відповідний їй педагогічний результат, які можуть бути обґрунтовані, виділені в явному вигляді і характеризуються навчально-пізнавальною діяльністю.

Педагогічна діяльність – різновид професійної діяльності, направлений на передачу соціокультурного досвіду шляхом навчання та виховання.

Планування уроку – конструювання взаємодії вчителя та учнів у процесі реального навчального часу. Основою планування є мета, завдання, принципи, методи і зміст навчально-виховної діяльності вчителя і навчально-пізнавальної діяльності учня. Планування уроку здійснюється у вигляді конспекту уроку. План-конспект: тема, завдання уроку, етапи уроку, завдання для учнів.

Приєм виховання (навчання) – складова або окрема сторона метода виховання (навчання), тобто, окреме поняття по відношенню до загального поняття «метод».

Проблема – знання про невідоме, різновид запитання, відповіді на яке не існує в накопичених знаннях і тому вимагає відповідних дій для одержання нових знань.

Проблемне навчання – це така організація навчальних занять, яка передбачає створення під керівництвом учителя проблемних ситуацій і активну самостійну діяльність учнів з їх вирішення, в результаті чого відбувається творче оволодіння професійними знаннями, навиками, уміннями і розвиток розумових здібностей.

Проблемна ситуація – обставина, коли перед учнями постають нові умови й інформація, через що вони не можуть прийняти рішення на основі своїх власних знань і досвіду і тому мають відшукувати нову інформацію і набувати новий досвід.

Процес – послідовна закономірність зміни якихось явищ, станів тощо; сукупність послідовних дій для досягнення певного результату відповідно до мети.

Розвиток (прогресивний) – це процес фізичної та психічної зміни індивіда в часі, що передбачає удосконалення, перехід в будь-яких його властивостях і параметрах від меншого до більшого, від простого до складного, від нижчого до вищого.

Розвивальне навчання – новий, активно-діяльнісний спосіб (тип) навчання, що йде на зміну пояснювально-ілюстративному способу.

Рефлексія (в психології) – здатність людини до самопізнання, вміння аналізувати свої власні дії, вчинки, мотиви й зіставляти їх із суспільно значущими цінностями, а також діями та вчинками інших людей.

Рівні засвоєння – послідовний перехід учня від незнання до знання; в дидактиці розрізняють такі рівні: ознайомлення, осмислення, розуміння, запам'ятовування в завданнях наростаючої складності.

Розуміння – процес осмислення явищ або предметів через виявлення істотних ознак та взаємозв'язків між ними.

Зміст освіти – педагогічно адаптована система наукових знань, пов'язаних з ними практичних умінь та навиків, якими необхідно оволодіти учням.

Засоби навчання (дидактичні засоби) – джерела отримання знань, формування умінь.

Зміст освіти – сукупність знань, норм поведінки, цінностей, ідей та ідеалів, елементів матеріальної та духовної культури суспільства, які належать до засвоєння, інтеріоризації, перетворення на індивідуальний внутрішній світ особистості.

Структура уроку – сукупність елементів уроку, що забезпечують його

цілісність і збереження основних характеристик при різних варіантах поєднання. До таких елементів належать: організація початку уроку, постановка мети і завдань уроку, пояснення, закріплення, повторення, домашнє завдання, підбиття підсумків уроку. Тип уроку визначається наявністю і послідовністю його структурних елементів.

Технологія – сукупність виробничих методів і процесів у певній галузі виробництва, а також науковий опис способів виробництва.

Технологічна карта – опис процесу у вигляді ступінчастої, поетапної послідовності дій (часто в графічній формі) із зазначенням застосовуваних засобів.

Технологія навчання – це складова процесуальна частина дидактичної системи (М. Чошанов).

Технологія педагогічна – це системний метод створення, застосування та визначення всього процесу викладання та засвоєння знань з урахуванням технічних і людських ресурсів та їх взаємодії, що ставлять собі завданням оптимізацію форм освіти (ЮНЕСКО).

Технологічна схема – умовне зображення технології процесу, розподіл його на окремі функціональні елементи та визначення логічних зв'язків між ними.

Традиційне навчання – це насамперед класно-урочна організація навчання, що сформувалася у XVII столітті на принципах дидактики, сформульованих Я.-А. Коменським.

Урок – форма організації навчального процесу, при якій педагог протягом точно встановленого часу організовує пізнавальну та іншу діяльність постійної групи учнів (класу) з урахуванням особливостей кожного з них, використовуючи види, засоби і методи роботи, які створюють сприятливі умови для того, щоб усі учні оволодівали основами предмета, який вивчається, безпосередньо в процесі навчання, а також для виховання і розвитку пізнавальних і творчих здібностей, духовних сил учнів.

Навчання – цілеспрямована, усвідомлена, активна пізнавальна діяльність

учня, яка полягає у сприйнятті та оволодінні науковими знаннями, в збагаченні сприйнятих фактів, у закріпленні та застосуванні отриманих знань в практичній діяльності за завданням учителя або на основі власних пізнавальних потреб.

Форма виховної роботи – організаційна структура, педагогічна дія, захід в якому реалізуються завдання, зміст та методи конкретного виховного процесу.

Форма навчання (як дидактична категорія) – зовнішня сторона організації навчального процесу.

Форма організації навчання – конструкція окремої ланки процесу навчання, певний вид занять (урок, лекція, семінар, екскурсія, факультативне заняття, екзамен тощо).

Джерело: Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / автор-укладач Н. П. Наволокова. Харків : Вид. група «Основа», 2009. 176 с.

ДОДАТОК А

ПРИКЛАДИ КЛАСИФІКАЦІЙ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Класифікація педагогічної технології В.Т. Фоменко

1. на споглядальній основі – на дієвій основі
2. на емпіричній основі – на концептуальній основі
3. на послідовній основі – на крупно-блоковій основі
4. на невипереджаючій основі – на випереджаючій основі
5. на гностичній основі – на особистісній основі
6. на пояснювально-репродуктивній основі – на проблемній основі
7. на безальтернативній основі – на альтернативній основі
8. на монологічній основі – на діалогічній основі

Класифікація педагогічної технології С.А. Смирнова

1. технологія заняття;
2. технологія предмета;
3. технологія повного навчання.

Класифікація Смирнова С.А. розглядається за рівнем навчального процесу.

Класифікація педагогічної технології Л.Г. Семушина

1. Технологія програмованого навчання.
2. Технологія проблемного навчання.
3. Технологія діяльнісного підходу.

Дана технологія розглядається за цілями. Наприклад:

- а) виникненню програмованого навчання передували розвиток кібернетики та інформатики.
- б) виникненню проблемного навчання передувало дослідження закономірностей розвитку мислення.
- в) передумовою до формування діяльнісного підходу в навчанні послужив

розвиток філософських і психологічних досліджень.

Класифікація Г.Ю. Ксензової

1. технології роз'яснювально-ілюстративного навчання;
2. особистісно-орієнтовані технології навчання;
3. технології розвиваючого навчання.

Класифікація Ксензової Г.Ю. розрізняється за трьома основними групами.

В основі 1-ої технології знаходиться інформування, освіта учнів і організація їх репродуктивних дій з метою вироблення у них загальнонавчальних умінь і навичок.

В основі 2-ої технології знаходяться технології, які створюють умови для забезпечення власної навчальної діяльності учнів, обліку та розвитку індивідуальних особливостей школярів.

В 3-му пункті розглядаються технології, у центрі уваги яких – спосіб навчання, з необхідністю зухвалий, що сприяє включенню внутрішніх механізмів особистісного розвитку учнів, їх інтелектуальних здібностей.

Класифікація освітніх технологій Т. І. Шамова, Т. І. Давиденко

1. технології "традиційної школи";
2. технології "школи розвитку";
3. технології "школи соціалізації".

Класифікація освітніх технологій В. В. Гузєєва

1. "традиційні методики";
2. модульно-блочні технології;
3. цільно-блочні технології;
4. інтегральні технології.

Параметри зовнішньої оцінки проекту:

- важливість і актуальність висунутих проблем, їх адекватність

досліджуваній проблематиці;

- коректність використуваних методів дослідження і методів обробки отриманих результатів;
- активність кожного учасника проекту у відповідності з індивідуальними можливостями;
- колективний характер прийнятих рішень;
- характер спілкування та взаємодопомоги, взаємодоповнюваності учасників проекту;
- необхідна і достатня глибина проникнення в проблему; - залучення знань з інших галузей;
- доказовість прийнятих рішень, уміння аргументувати свої висновки;
- естетика оформлення результатів проведеного проекту;
- уміння відповідати на питання опонентів, лаконічність і аргументованість відповідей кожного члена групи.

Навчально-методичне видання

Сабат Наталія Іванівна, Сабат Надія Володимирівна

**СУЧАСНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ
У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ТА ВИЩОЇ ОСВІТИ**

методичні рекомендації для студентів ОР “магістр”
спеціальності 231 Соціальна робота

Видання друкується в авторській редакції

Підписано до друку 27.03. 2021 р.
Формат 60x84 1/16. Папір офсетний
Друк цифровий
Гарнітура Times New Roman
Умовн. друк. арк.
Наклад 100 прим.

Видавництво
“НАІР”

Івано-Франківськ, Симоненка, 1
(0342) 50-57-82, 0504336793
email: fedorynrr@ukr.net

Свідоцтво про внесення субекта видавничої справи до державного
реєстру видавців, виробників і розповсюджувачів
видавничої продукції № 4191 від 12.11.2011 р.